

Naziv prakse:

**Nacionalna
agencija za
upravljanje
zaplijenjenom
imovinom**

Zemlja:

Rumunjska

Kategorija prakse:

- mehanizmi kažnjavanja

**Podaci za
kontakt:**

- Nacionalna agencija za upravljanje zaplijenjenom imovinom
- <https://anabi.just.ro/en/>
- anabi@just.ro

Suzbijeni rizici od prijevara

- ostali

Kontekst i ciljevi

Direktivom 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji pozivaju se države članice da donesu mjere kojima bi se dopustilo da se oduzeta imovina upotrebljava za javni interes ili u socijalne svrhe. Europska komisija izdala je 2014. preporuke u okviru Mehanizma suradnje i provjere radi unapređenja provođenja naloga za oduzimanje, što se posebno odnosi na Rumunjsku. Povrat je izazov, posebno kad je riječ o prekograničnim predmetima.

Različiti akteri u Rumunjskoj bili su nadležni za povrat imovine i upravljanje njome. Za povrat to je bila policija, nakon koje je slijedilo tužiteljstvo ili uključivanje sudova i Ministarstva pravosuđa (preko ureda za povrat imovine), dok je za upravljanje tradicionalno bila nadležna samo policija.

Rumunjska je u svoju nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije za razdoblje od 2012. do 2015. uključila osnivanje agencije koja bi povezala povrat imovine i upravljanje njome te je 2015. donijela zakon za osnivanje Nacionalne agencije za upravljanje zaplijenjenom imovinom (Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate – ANABI).

Tužitelji i suci distribuiraju zaplijenjenu imovinu agenciji, koja je s radom započela u prosincu 2016., radi prodaje te imovine ili upravljanja njome. Nakon zaključenja predmeta oduzeta nepokretna imovina može podlijegati ponovnoj upotrebi u socijalne svrhe. ANABI promiče suradnju te razvija internetsku platformu za upravljanje imovinskom koristi ostvarenom kaznenim djelom, čiji je cilj povećati nacionalne institucijske kapacitete za identifikaciju zaplijenjene imovine, upravljanje njome i njezinu moguću prodaju tako da se daju detaljni i ažurirani podaci o lokaciji te imovine. Nadalje, ANABI nastoji povećati transparentnost u postupku za povrat dugova davanjem otvorenih podataka javnosti i stvaranjem pouzdanih statističkih podataka za praćenje postupka za povrat dugova.

Sveukupni je cilj povećati prihod državnog proračuna i prihod za osiguravanje naknade za žrtve.

Opis prakse

Agencija je osnovana na temelju rasprava s različitim dionicima, uključenim nacionalnim tijelima i stručnjacima (npr. Ministarstvo pravosuđa, tužiteljstvo, policija) i temelji se na iskustvu sličnih agencija u Francuskoj, Belgiji i Nizozemskoj. Budući da u Rumunjskoj nije postojala nacionalna agencija za povrat imovine ni za upravljanje njome, ANABI je osnovan kao kombinacija tih dviju agencija.

Njegove su posebne zadaće:

- a) olakšavanje praćenja i identifikacije imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom koja može podlijegati nalogima za zamrzavanje, zapljenu i oduzimanje
- b) osiguravanje upravljanja pokretnom imovinom zaplijenjenom u kaznenim postupcima
- c) prodaja pokretne imovine koja podliježe zapljenu u kaznenim postupcima
- d) objava ažuriranih podataka na vlastitim internetskim stranicama o svakoj nepokretnoj imovini koja je oduzeta u kaznenim postupcima, uz navođenje njezina pravna statusa, lokacije, fotografija, datuma prijenosa u privatno vlasništvo države i drugih važnih podataka
- e) nadgledanje ponovne upotrebe oduzete nepokretne imovine, tj. besplatan prijenos javnim institucijama, teritorijalno-upravnim tijelima ili nevladinim organizacijama u socijalne svrhe ili za javni interes
- f) upravljanje nacionalnim integriranim elektroničkim sustavom imovine stečene kaznenim djelima koji javnim institucijama pravosuđa osigurava pristup informacijama o upravljanju imovinskom koristi ostvarenom kaznenim djelom.

Novac od prodaje pokretne i nepokretne oduzete imovine raspodjeljuje se ministarstvima, udrugama i zakladama čije područje djelovanja čine socijalna pitanja.

Kad je riječ o ponovnoj upotrebi nepokretne imovine, Ministarstvo financija je na prijedlog Agencije pokrenulo postupak za nacrt odluke vlade, kojim se oduzeta nepokretna imovina može besplatno prenijeti udrugama i zakladama čije područje djelovanja čine socijalna pitanja.

Radi obavljanja tih zadaća Agencija ima pet odjela:

- 1) povrat/praćenje imovine: zadužen za početno utvrđivanje oduzete imovine
- 2) upravljanje imovinom: najveći odjel zadužen za upravljanje imovinom, npr. prodaja imovine
- 3) pravni odjel: nadležan za predstavljanje na sudovima radi zapljene imovine
- 4) unutarnja organizacija: briga za interne postupke, među ostalim ljudske resurse, javnu nabavu i financije
- 5) riznica: nadležna za plaćanje, stoga neovisna od osoblja za financije i javnu nabavu.

ANABI je osnovan s namjerom da se zaposli 50 zaposlenika u ekvivalentu punog radnog vremena te su zaposleni djelatnici različitih relevantnih profila, među ostalim financijski istražitelji, tužitelji, računovođe i odvjetnici.

Njegovo je ključno obilježje međuagencijska suradnja; sve agencije nadležne u području oduzete imovine uključene su u čitav kazneni postupak, primjerice Ministarstvo javnih financija, Nacionalna agencija za poreznu upravu, Financijsko nadzorno tijelo, Nacionalni ured za sprečavanje i borbu protiv pranja novca i Odjel za borbu protiv prijevара. ANABI redovno organizira konferencije i seminare s predstavnicima tih agencija radi izgradnje i jačanja suradnje među njima.

ANABI se neprestano poboljšava, npr. nedavnim uspostavljanjem jedinstvenog računa za upravljanje svim financijskim sredstvima zaplijenjenima u cijelom svijetu, izradom internetske platforme za aktualne internetske dražbe za prodaju imovine zaplijenjene u kaznenim postupcima (postupak uveden tijekom zdravstvene krize uzrokovane bolešću COVID-19) i povratom imovine koji je povezan s virtualnim valutama.

ANABI-ju su 13. svibnja 2020. odobrena financijska sredstva za provedbu i razvoj integriranog nacionalnog informatičkog sustava (ROARMIS) za praćenje zaplijenjene i oduzete imovine. Taj projekt obuhvaća čitav pravosudni sustav jer povezuje sve institucije i tijela uključena u postupak zapljene imovine koja potječe iz počinjenih kaznenih djela, upravljanja tom imovinom i njezine prodaje. ANABI će upravljati ROARMIS-om i ažurirati ga na temelju informacija koje nadležna tijela unesu u sustav. Taj će sustav omogućiti izravan pristup svim sudovima, tužiteljstvima, jedinicama pravosudne policije, Nacionalnoj agenciji za poreznu upravu i Ministarstvu pravosuđa kao središnjem tijelu za međunarodnu suradnju u području kaznenih djela.

ANABI je aktivan i u međunarodnim mrežama za suradnju te je 2019. predsjedao Camdenskom međuagencijskom mrežom ureda za oduzimanje imovinske koristi (CARIN). Europskoj komisiji podnesen je

u travnju 2020. niz preporuka za politike u području povrata imovine. Glavne teme obuhvaćale su praćenje i povrat imovine stečene kaznenim djelom iz korporacijskih struktura/subjekata, povrat i ponovnu upotrebu imovine, praćenje i povrat virtualnih valuta, s naglaskom na pitanje suradnje s *off shore* jurisdikcijama.

U svrhu veće transparentnosti Agencija jednom mjesečno objavljuje novčane iznose ostvarene prodajom oduzete pokretne i nepokretne imovine i informacije o ponovnoj upotrebi nepokretne imovine.

Jedinstvena obilježja

- kombinacija povrata imovine i upravljanja njome unutar jedne agencije
- suradnja s nacionalnim i međunarodnim tijelima za kazneni progon
- multidisciplinarno osoblje, čime je uključena pravna i gospodarska pozadina
- ANABI je jedan od triju javnih subjekata u zemlji koji, osim internim kontrolama i reviziji koju provodi Ministarstvo pravosuđa, podliježe i godišnjoj vanjskoj reviziji

Ishodi i rezultati

Dokazano je da je kombinacija povrata imovine i upravljanja njome unutar jedne agencije djelotvorna, a od svojeg osnutka 2015. ANABI je zaplijenio imovinu ukupne vrijednosti približno 200 milijuna EUR (status u svibnju 2020.). Nepokretna imovina ponovno je upotrijebljena, a pokretna imovina prodana je za približno 6 milijuna EUR. Razlika u iznosima proizlazi iz toga što se zaplijenjena imovina ne odnosi samo na fizičku imovinu, već uključuje i izgubljeni novac, na primjer naknade štete nastale zbog utaje poreza.

Prema godišnjem izvješću o radu za 2019. u posljednje je vrijeme ostvareno sljedeće:

- nakon ostvarivanja rezultata u prodaji uobičajene imovine Agencija je zaključila prvu prodaju neuobičajene i složene robe, npr. dionica, velikih depozita, industrijske opreme i građevinskog materijala
- ANABI upravlja računima u virtualnoj valuti u međunarodnim predmetima organiziranog kriminala
- ANABI je predložio da se zgrada vrijedna 3 milijuna EUR oduzeta u predmetu organiziranog kriminala i pranja novca ponovno upotrijebi kao sjedište javne institucije
- nakon nekoliko slučajeva sporazuma o dijeljenju oduzetih sredstava sklopljenih s EU-om i drugim jurisdikcijama, sklopljen je novi sporazum o dijeljenju s SAD-om; u Rumunjsku su prenesene 173 802,35 USD.

Djelovanje Agencije u pogledu upravljanja imovinom osigurava da se, u nekim slučajevima, zaplijenjena imovina može prodati ili ponovno upotrijebiti čak i prije konačne presude. Time se sprečava gubitak vrijednosti i trošak skladištenja ili održavanja imovine tijekom često dugih sudskih postupaka. Na primjer, kuće ne ostaju neiskorištene tijekom dugih razdoblja.

Ključni čimbenici za uspjeh

Za osnivanje Agencije ključno je bilo osloniti se na rad stručnjaka iz drugih zemalja, ali ne kopiranjem njihovih struktura, već prilagodbom tih struktura potrebama Rumunjske i njezina institucijskog okruženja.

Osnivanje Agencije nije se požurivalo, već je uspostavljena struktura prikladna za Rumunjsku.

Nadalje, odabirom osoblja s različitim vještinama osigurano je ispunjavanje zadaća Agencije.

Nakon njezina osnutka bilo je ključno izgraditi povjerenje suradničkih tijela i pokazati da Agencija može djelovati i reagirati brzo i u skladu s međunarodnim standardima, npr. davanjem informacija o zaplijenjenoj imovini u roku od osam sati, ako je potrebno.

Ovlasti Agencije jasno su navedene u zakonu i ona djeluje u okviru tih ovlasti. Suradnja nije obvezna, već se temelji na povjerenju u dokazane mogućnosti Agencije.

Zabilježeni izazovi i stečena iskustva

Jedan od posebnih izazova u Rumunjskoj bili su politička situacija i otpor nakon njezina osnutka. U javnosti je bilo rašireno mišljenje da agencija sa samo 50 zaposlenika ne može djelovati učinkovito.

Međutim, ANABI je dokazao da, bez obzira na naizgled malo financijskih i ljudskih resursa, uz odgovarajuću unutarnju organizaciju iskusno osoblje može ispunjavati zadaće takve agencije.

Mogućnost prijenosa

I druge bi se zemlje, kao i Rumunjska, trebale oslanjati na postojanje sličnih agencija, ali prilagoditi organizaciju i odgovornosti u skladu s postojećim nacionalnim institucijama i mrežama. Zemlje čija je prošlost slična onoj Rumunjske mogle bi se lakše povezati s rumunjskim primjerom.

ANABI je pokazao da se takva agencija može uspostaviti s vrlo ograničenim financijskim sredstvima i ljudskim resursima te da može imati znatne učinke, među ostalim učinak odvratanja od počinjenja kaznenih djela i učinak promjene stavova o nepostojanju odgovarajućih kazni u slučaju kaznenih djela kao što je prijevara koji su uvriježeni u kulturi.